

۲۰۲۲/۰۲/۰۳

پوهاند محمد بشیر دودیال، بخش: شعراء نخبگان و هنرمندان

معرفی استاد «سلام لوگری» و سبک موسیقی لوگری در قاموس کبیر افغانستان

استاد عبدالسلام لوگری (مشهور به سلام لوگری)، پسر استاد دُر محمد لوگری (مشهور به دری لوگری) یکی از پیشکوتان موسیقی سبک لوگری افغانستان و هنرمند مشهور و محبوب کشور بود. این هنرمند محلی، در زادگاه پدری اش، یعنی در ولسوالی محمدآغه ولایت لوگر بتاريخ دوم دلو سال ۱۴۰۰ ش. به عمر ۸۶ سالگی وفات یافت و در همانجا دفن گردید. صداها آهنگ دری و پشتو ازو در ارشیف رادیو افغانستان ثبت و ضبط و منحيث یک گنجینه ی از آهنگهای محلی وجود دارد. این هنرمند مردمی در سال ۱۳۱۴ ش. در ولسوالی محمدآغه ولایت لوگر چشم به جهان گشوده بود، بعد از آنکه از پدر خود، استاد دری لوگری موسیقی آموخت، به رادیو کابل آن وقت رفت و در اداره موسیقی رسماً تفریافت و حدود چهل سال در این اداره خدمت نمود. عبدالسلام لوگری در سال ۱۳۸۲ ش. = ۲۰۰۳ م. از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ لقب استاد موسیقی را دریافت نموده بود.

استاد سلام لوگری را تمام هموطنان ما میشناخت و با صدایش آشنا بودند، خصوصاً در بین مردم عوام محبوبیت خاص داشت. او طی زنده گی هنری اش به محافل شادی و عروسیهای هموطنانش به ولایات و محلات مختلف رفته بود و با مردم محشور بود. او به چندین کشور خارجی نیز غرض نمایش هنر مردمی و اشتراک در کنسرتها سفر نموده بود و یکی از نامداران موسیقی محلی و سبک اصیل لوگری بود. استاد سلام لوگری فرزند ارشد حاجی دُر محمد (دُر) لوگری و همچنان از شاگردان او بود. برادرش عبدالرشید (ماشینی) نیز عضو اداره موسیقی رادیو افغانستان و رادیو تلویزیون ملی بود. ، عبدالرشید ماشینی در نواختن سرنده بی مانند بود. او در نواختن سرنده با هنرمندان مختلف سهم داشته است. لقب ماشین برای موصوف از طرف اعلیحضرت محمد ظاهر شاه داده شده بود. این لقب به کسی تعلق می گرفت که در یکی از آلات موسیقی فوق العاده وارد میبود. در تاریخ موسیقی افغانستان فقط دو تن به لقب (ماشین) مفتخر شده بودند. که یکی از ایشان برادر استاد سلام (عبدالرشید) بود.

سبک موسیقی لوگری در موسیقی ملی افغانستان

طرز و سبک مشهور و محبوب موسیقی لوگری حدود یکصد و پنجاه سال قبل از طرف میرک (کاکامیرک)، گلبدین و سیدبهاوالدین بوجود آمد. این سه تن، شعرای زبان پشتو بودند. بعداً سبک موسیقی

لوگری توسط امیر حبیب الله خان و امیر عبدالرحمن خان تشویق و توسعه داده شد. موسیقی لوگری یک قرن قبل توسط استاد دُر محمد (دری لوگری) یعنی استاد و پدر سلام لوگری تکمیل و شکل مستقل یک سبک معین موسیقی را اختیار نمود.

این موسیقی ریشه عمیق در فرهنگ مردم ما دارد و از ذهن و آروزهای آنان الهام گرفته است. فورم موسیقی لوگری خاص بوده دارای تکنیکهای اجرایی معین، اصالت مردمی و ریتمهای شاد میباشد که شامل موسیقی افسانوی، تصنیف، غزل، سروکی و بداهه سرایی است. عناصر اصلی فورم موسیقی لوگری شامل هفت قسمت ذیل اند:

- نغمه ی سلامی (پیش درامد)،
- نغمه ی پیشکار (مقدمه)،
- شاه فرد (شعر آماده سازی)،
- قسمت اول آواز (آستایی)،
- پس انداز (نغمه میانی)،
- قسمت دوم آواز (انتره)،
- نغمه خاتمه (نغمه ی تکمیلی)،

سبک مذکور بافته شده از میلودیهای خاص است. اجرای میلودیها در یک وسعت صدای طبیعی و متوسط قرار دارد که نوازنده میتواند فیگورهای را به بسیار زیبایی بکار ببرد. بافتهای صوتی در آن بسیار متنوع اند، یعنی از زیر ترین تا متوسط و بم. این سبک دارای بافتهای ریتمیک استاپها و فیگورهای بخصوص است. قسمتها و جملات هر میلودی کوتاه و متفاوت از همدیگر اند، که در بین آنها فاصله و مکث وجود دارد. بعضاً این قسمتها توسط نوای باریکی با هم ارتباط داده میشود. تفاوت زیرو بم در آن آشکار بوده، میلودیها دارای پستی و بلندی و بعد برای یک نقطه ی اوج میباشند.

تا صد سال قبل از امروز وسایل و آلات این موسیقی؛ رباب، سرنده و دهل بودند. در سال ۱۳۰۱ ش. هارمونی نیز به آن افزود شد. این آله ی پرده یی ساز توسط استاد دری لوگری در سبک موسیقی لوگری شامل گردید. استاد بیلتون تمبور را نیز به آن اضافه نمود. بالترتیب شمار آلات آن چهار، بعد پنج و بالاخره به شش رسید: کته دهل، سرنده، آرمونیه، رباب، تمبور و سرنی. چند آهنگ مشهور این سبک اینها اند:

ورو وروساروانه وا دخیال کجای... (که معمولاً در عروسیها هنگام آهسته برو عروس سروده میشود)،

صورت می گل ته یی باغوان،

شابازی دې اوبدلی لایلا – ژیر کل دی د شرم پکی تومبلی لایلا،

دیستا دسترگوچارشم – ستاترمخ قربان،

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

الهی مبارک بادا و صد های دیگر (پشتو و دری).

آواز خوانان مشهور این سبک عبارتند از: استاد دری لوگری، سلام لوگری، بیلتون، جمعه گل لوگری، تازه گل، عبدالرزاق شوقی، همیشه گل، سیدگل، حبیب الله، آدم خان، قاسم لوگری، معراج الدین لوگری، محمد ایوب و شمس الدین لوگری، نوازنده گان معروف آن: عبدالرشید ماشینی سرنده نواز، استاد قاسم لوگری و بر علاوه محلی های ولایت لوگر، سایر اواز خوانهای ذیل شامل این سبک اند: استاد عمر میدانی، استاد گل علم دهل نواز از غزنی - رازق چاریکاری - زمان شوقی، حمیدالله چاریکاری، گل محمد استالفی، عالم شوقی، فیض کاریزی و سایرین. درین جمله یکتعداد مربوط ولایت لوگر و متباقی از سایر ولایات کشور اند. یعنی این موسیقی بعدها انقدر موثر، جالب و مورد علاقه مردم قرار گرفته بود که به زودی به ولایات و مناطق مانند پروان، میدان - وردک، غزنی، کابل و صفحات شمال توسعه یافت، هارمونیزه این سبک فولکلوریک بوده که از دوره های باستان آغاز و طی دوران معاصر توسط مرحوم استاد سلیم سرمست به غنای فولکلوریک آن افزوده شد.

اما زنده گی استاد دری لوگری و پسرانش مملو از پریشانی و فقر مالی بود. استاد دری لوگری در سال ۱۲۷۱ش. در قریه ی باغ سلطان ده نو ولایت لوگر چشم به جهان گشود، بزودی راه مسافرت درپیش تا ولایات غرب و جنوبغرب کشور رسید، بعد به کابل آمد تا اینکه در رادیو تقرر حاصل نمود و در راه ارتقای موسیقی محلی کوشید. اودر سال ۱۳۶۰ش. طی جنگهای داخلی دریک حادثه بشکل مظلومانه شهیدگردید. استاد الحاج درمحمد لوگری چند بار به مراسم حج رفته و درسال ۱۳۴۴ش. لقب استادی را دریافت نمود. پسرش عبدالسلام لوگری نیز باوجود خدماتی زیادی، زنده گی فقیرانه داشت، پسر دیگرش عبدالرشید(ماشینی) درخانه های کرایه ی غریبانه زیست، طی یک مدتی از رادیو رخصت (اخراج) شد و به کار دکانداری و قصابی پرداخت، تااینکه در سال ۱۳۸۰ دوباره به رادیو آمد، اما وضع اقتصادی اش خیلی ضعیف بود تا بالاخره بعد از مریضی طولانی وفات یافت. همچنان استاد سلام لوگری نیز مدت هشت سال در بستر مریضی بود، طی این مدت دید چشمانش را از دست داد و در صدایش نیز ارتعاشات ملاحظه میگردید. طی دوسال اخیر حیاتش نمیتوانست به پا ایستاده شود. تاآنکه بتاریخ دوم ماه دلو سال ۱۴۰۰ش. فوت گردید. اکثر نوازنده گان موسیقی لوگری مریدان بهایی جان و صاحبزاده گان فیضیه و اهل طریقت بودند. اکثر اشعار سروده شده آنان نیز مربوط همین مکتب عرفانی اند. باوجود آنکه داکتر محمد ناصر سرمست در انستیتوت ملی موسیقی افغانستان یک دیپارتمنت را برای موسیقی لوگری تخصیص داده بودند، ولی با وفات چهره های نامدار این سبک بیم آن وجود دارد که این سبک فراموش گردد، امید فراموش نگردد. قابل یاد اوری است که یکتعداد پارچه های ساز لوگری توسط آلات غربی نیز در ارشیف رادیو موجود اند و یکتعداد اماتوارن ما نیز چند آهنگ زیبای لوگری را اجرا نموده اند.

موسیقی افغانستان؛ خصوصاً موسیقی لوگری علاقمندانی زیادی را در بیرون از کشور داشت. در گذشته ها هرباریکه هنرمندان کشور برای اجرای کنسرتها و هنرنمایی به خارج میرفتند با استقبال زیادی مواجه میشدند و با تحایف و دیپلومه های باارزش برمیگشتند که باعث افتخار و سربلندی کشور بودند. خوشبختانه تعدادی زیادی از پارچه های سبک موسیقی لوگری در آرشیفهای آل ایندیا رادیو(دهلی)، رادیو مسکو، بی بی سی، آزادی (امریکا) محفوظ اند.

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

عزیز الله کهگدای

یکی از پُرشورترین و نشاط انگیزترین انواع موسیقی که در وطن عزیز ما شهرت خاص کسب نموده است ، موسیقی لوگری است که میتوان آنرا موسیقی رقص و محافل خوشی افغانستان نامید. بانی این سبک استاد « میرک » است که بعداً توسط استاد دری لوگری و شاگردانش این سبک موسیقی به اوج خود رسید، بنابراین از ظهور استاد میرک تا سقوط استاد دری لوگری عروج و نزول موسیقی لوگری بشمار میرود . ظهور کاکا میرک و مجالس موسیقی لوگری که او برپا کرد ، نقطه عطفی در تاریخ موسیقی لوگری است .

بعد از کاکا میرک ، خلیفه گلبدین سر حلقه موسیقی لوگری شد بعد از خلیفه گلبدین نوبت به خلیفه دُر محمد «دُر ی لوگری» رسید، او اولین بار به تشکیل یک دسته پرداخت که هنرمندان دسته دوبرادر آوازخوان بنام های جمال و کمال و یک رباب نواز بنام شمس الدین مشهور به « شمسو » ، این دسته ۴ نفری در سال تأسیس رادیو کابل خواندند. بعد استاد دین محمد با آنها پیوست . بعد از درگذشت جمال و کمال و شمس الدین، استاد دری دومین آرکستر را با عبدالروفی و خلیفه جلال تشکیل داد. بعد از چند سال هنرنمایی آن ۳ نفر نیز وفات یافتند و دری تنها ماند. سلام لوگری پسر ارشد استاد دری از بهترین و مشهور ترین آوازخوانان کشور در سبک موسیقی لوگری بود .

دری در سال ۱۲۷۱ ش در باغ سلطان ده نو ولایت لوگر بدنیا آمد. در سال ۱۳۴۲ ش اولین جایزه مطبوعاتی را در هنر موسیقی گرفت. در سال ۱۳۴۳ ش رسماً لقب استادی را کسب کرد و در سال ۱۳۴۵ ش بمدال عای هنر نایل گشت . او اولین کسی بود که موسیقی لوگری را در خارج از مرزهای افغانستان بمردم معرفی کرد . استاد در سال ۱۳۴۳ ش به زیارت حج بیت الله مشرف شد ، بالاخره استاد دری لوگی بتاریخ ۸ سرطان سال ۱۳۶۰ ش داعی اجل را لبیک گفت

از دسته های دهل دوسره نواز گرفته تا باجه بلدی سبک موسیقی لوگری را تعقیب میکردند، همه شاگردان استاد دری بودند. شاگردان اصلی استاد دری : سلام لوگری، عبدالرشید ماشینی، بیلتون، عبدالرزاق شوقی، تازه گل، همیشه گل ، سید گل، حبیب الله، آدم خان ، قاسم لوگری، معراج الدین ، محمد ایوب و شمس الدین لوگری بودند . (سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان)

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند